RUSYA–UKRAYNA SAVAŞI SONRASINDA AVRUPA BİRLİĞİ DIŞ POLİTİKASININ DÖNÜŞÜMÜ: 'NORMATIVE POWER EUROPE' YAKLAŞIMININ YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Oğuzhan MANİOĞLU[1]

Öz: Rusya Federasyonu'nun 24 Şubat 2022'de Ukrayna'ya karşı başlattığı geniş çaplı işgal, Avrupa Birliği'nin (AB) dış politika araçlarını, güvenlik anlayışını ve Rusya ile kurduğu karşılıklı bağımlılık ilişkisini önemli ölçüde değiştirmiştir. Bununla birlikte, bu değişimin, AB'nin normatif kimliğinden bütünüyle bir kopuş mu, yoksa daha önce başlayan jeopolitikleşme eğilimlerinin hızlanması mı olduğu tartışmalıdır. Bu çalışma, AB dış politikasındaki dönüşümü "Normatif Güç Avrupa" yaklaşımı çerçevesinde ve 1994–23 Temmuz 2026 dönemini kapsayan karşılaştırmalı bir doküman analiziyle incelemektedir. Araştırma korpusu, amaçlı ölçüt örneklemesiyle seçilen 25 AB ve AB–NATO belgesi ile Türkçe ve İngilizce 32 akademik çalışmadan oluşmaktadır. Belgeler; normatif gerekçelendirme, politika araçlarının normlarla uyumu ve uygulamadaki tutarlılık olmak üzere üç analitik ölçüte göre kodlanmıştır. Bulgular, 2022'nin mutlak bir başlangıçtan çok 2014 sonrasında gelişen yaptırım, enerji çeşitlendirmesi ve güvenlik kapasitesi eğilimlerini hızlandıran kritik bir eşik olduğunu; buna karşılık Avrupa Barış Fonu aracılığıyla ölümcül askerî yardımın finansmanı ile Rus enerjisinden planlı çıkışın araç setinde niteliksel kırılmalar yarattığını göstermektedir. AB'nin egemenlik, toprak bütünlüğü ve uluslararası hukuk vurgusu süreklilik sergilese de, yaptırım muafiyetleri, üye devletler arasındaki farklılıklar, alternatif enerji tedarikçileriyle ilişkiler ve NATO'ya devam eden bağımlılık normatif söylem ile uygulama arasında seçici bir uyuma işaret etmektedir. Çalışma, "Normatif Güç Avrupa" yaklaşımının AB'nin politika gerekçelerini açıklamayı sürdürdüğünü; ancak politika tasarımı ve uygulamasının, normlar ile güvenlik çıkarlarının koşullu biçimde bütünleştiği jeostratejik bir normatif güç modeliyle daha isabetli açıklanabileceğini savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Avrupa Birliği, Normatif Güç Avrupa, Rusya–Ukrayna Savaşı, Stratejik Özerklik, Enerji Güvenliği.*

Makale Geliş Tarihi: 03.09.2026

Makale Kabul Tarihi: 26.09.2026

[1] Arş. Gör. Dr., İstanbul Kent Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye.
E-posta: oguzhan.manioglu@kent.edu.tr.
ORCID: 0000-0001-9475-2307.

THE TRANSFORMATION OF THE EUROPEAN UNION'S FOREIGN POLICY AFTER THE RUSSIA–UKRAINE WAR: A REASSESSMENT OF THE 'NORMATIVE POWER EUROPE' APPROACH

Abstract: Russia's full-scale invasion of Ukraine on 24 February 2022 significantly altered the European Union's (EU) foreign-policy instruments, security outlook, and interdependence with Russia. It remains contested, however, whether this change represents a departure from the EU's normative identity or an acceleration of geopolitical trends already under way. This article reassesses the transformation of EU foreign policy through the "Normative Power Europe" framework by conducting a comparative document analysis covering the period from 1994 to 23 July 2026. The purposively selected corpus consists of 25 EU and EU–NATO documents and 32 academic studies published in Turkish and English. The documents were coded according to three analytical criteria: normative justification, congruence between policy instruments and declared norms, and consistency in implementation. The findings show that 2022 was not an absolute beginning but a critical juncture that accelerated sanctions, energy diversification, and security-capacity trends that had developed since 2014. At the same time, the financing of lethal military assistance through the European Peace Facility and the planned phase-out of Russian energy produced qualitative changes in the EU's policy toolbox. Although the Union has consistently invoked sovereignty, territorial integrity, and international law, sanctions exemptions, differences among member states, relations with alternative energy suppliers, and continued dependence on NATO reveal selective congruence between normative discourse and implementation. The article argues that "Normative Power Europe" continues to explain the justificatory dimension of EU policy, whereas policy design and implementation are better understood as a geostrategic form of normative power in which norms and security interests are conditionally integrated.

Keywords: *European Union, Normative Power Europe, Russia–Ukraine War, Strategic Autonomy, Energy Security.*

DOI: 10.5281/zenodo.23233997

Giriş

Avrupa Birliği'nin (AB) uluslararası rolü, uzun süre askerî güçten çok hukuk, ekonomik bütünleşme, diplomasi ve norm yayma kapasitesi üzerinden tanımlanmıştır. Maastricht Antlaşması sonrasında Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın kurumsallaşması, AB'yi klasik bir devlete dönüştürmemiş; fakat demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve çok taraflılık gibi ilkeleri dış ilişkilerinin meşruiyet kaynağı hâline getirmiştir. Bu özgün aktörlük biçimi, önce "*sivil güç*", daha sonra "*yumuşak güç*" ve "*Normatif Güç Avrupa*" kavramlarıyla açıklanmıştır.[2]

Rusya'nın 2014'te Kırım'ı ilhakı ve Ukrayna'nın doğusundaki çatışma, AB'nin normatif iddiaları ile güvenlik ihtiyaçları arasındaki gerilimi belirginleştirmiştir. Buna rağmen, enerji karşılıklı bağımlılığı, üye devletlerin Rusya'ya ilişkin farklı tehdit algıları ve oybirliğine dayalı karar alma, 2014–2021 dönemindeki tepkinin sınırlarını çizmiştir. 24 Şubat 2022'de başlayan geniş çaplı işgal ise yaptırımların kapsamının genişletilmesi, Avrupa Barış Fonu (*European Peace Facility* – EPF) üzerinden askerî yardımın finansmanı, enerji ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi, Ukrayna'ya aday ülke statüsü verilmesi ve AB–NATO koordinasyonunun güçlendirilmesi gibi daha ileri adımları mümkün kılmıştır.[3]

Bu değişim, literatürde iki karşıt yorumu öne çıkarmıştır. İlk yorum, savaşın AB'yi normatif ve sivil güç kalıplarından uzaklaştırarak jeopolitik bir aktöre dönüştürdüğünü savunmaktadır. İkinci yorum ise, egemenlik, toprak bütünlüğü ve uluslararası hukuk ilkelerinin AB'nin sertleşen politikasını mümkün kılan ortak gerekçeler olduğunu, dolayısıyla normların etkisini kaybetmediğini ileri sürmektedir.[4] Her iki yorumun da açıklayıcı yönleri bulunmakla birlikte, yalnızca kurumsal söyleme veya kullanılan araçların "*sert*" niteliğine odaklanmak, norm ile çıkar arasındaki ilişkinin uygulamada nasıl kurulduğunu göstermemektedir.

---

[2] François Duchêne (1972), "Europe's Role in World Peace", içinde (editör: Richard Mayne) *Europe Tomorrow: Sixteen Europeans Look Ahead*, Londra: Fontana, ss. 32–47; Joseph S. Nye, Jr. (2004), *Soft Power*, New York: PublicAffairs, ss. 5–11; Charlotte Bretherton & John Vogler (2006), *The European Union as a Global Actor*, 2. Baskı, Londra: Routledge.

[3] European Council (2022), "European Council Conclusions on Russia's Unprovoked and Unjustified Military Aggression against Ukraine", 24.02.2022, Erişim Tarihi: 20.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/02/24/european-council-conclusions-24-february-2022/; Tom Casier (2023), "The EU and Russia: The War That Changed Everything", *Journal of Common Market Studies*, 61(S1), ss. 31–44; Heidi Maurer & Richard G. Whitman & Nicholas Wright (2023), "The EU and the Invasion of Ukraine", *International Affairs*, 99(1), ss. 219–238.

[4] Giselle Bosse (2024), "The EU's Response to the Russian Invasion of Ukraine", *Journal of Common Market Studies*, 62(5), ss. 1222–1238; Elisabeth Johansson-Nogués & Francesca Leso (2025), "Geopolitical EU?", *Journal of Common Market Studies*, 63(1), ss. 127–142.

Bu çalışma, şu soruya cevap aramaktadır: Rusya'nın 2022'deki geniş çaplı işgali, AB dış politikasında yeni bir yönelim mi başlatmış, yoksa 2014 sonrasında gelişen eğilimleri mi hızlandırmıştır ve bu süreç Normatif Güç Avrupa yaklaşımının açıklayıcılığını nasıl etkilemiştir? Çalışmanın temel argümanı iki bölümden oluşmaktadır. Birincisi, 2022 mutlak bir başlangıç değil, 2014 sonrasında gelişen jeopolitikleşme, yaptırım ve enerji çeşitlendirmesi eğilimlerini hızlandıran kritik bir eşiktir. Buna karşılık, EPF aracılığıyla ölümcül askerî yardımın ortak biçimde finansmanı ile Rus enerjisinden planlı çıkış, araçların kapsamı ve maliyeti bakımından niteliksel değişim yaratmıştır. İkincisi, normatif ilkeler AB politikasının gerekçelendirilmesinde merkezi konumunu korurken, yaptırım muafiyetleri, karar alma tıkanmaları, alternatif enerji ortaklarının insan hakları sicili ve NATO'ya bağımlılık, normatif söylem ile uygulama arasında tam değil seçici bir uyum olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın literatüre katkısı, "*normatif AB*" ile "*jeopolitik AB*"yi birbirini dışlayan kategoriler olarak ele almamasıdır. Bunun yerine, söylem, araç tasarımı ve uygulama düzeylerini birbirinden ayıran üç aşamalı bir değerlendirme kullanılmaktadır. Böylece, bir politikanın normatif bir dille gerekçelendirilmesi ile aynı politikanın tasarım ve sonuçlarının normatif ölçütlerle uyumlu olması arasındaki fark görünür hâle getirilmektedir. Makalenin devamında ise, önce kuramsal ve analitik çerçeve açıklanmakta, ardından araştırma tasarımı sunulmaktadır. Üçüncü bölüm, 1990'lardan 2022'ye AB–Rusya–Ukrayna ilişkilerini ve enerji transitinin jeopolitik rolünü incelemekte; dördüncü bölüm de savaş sonrasındaki yaptırım, askerî destek, güvenlik, enerji ve AB–NATO politikalarını karşılaştırmalı olarak değerlendirmektedir. Tartışma bölümünde ise alternatif açıklamalar ve karşı örnekler ele alınmaktadır.

1. Kuramsal ve Analitik Çerçeve

1.1. Sivil Güçten Normatif Güç Avrupa'ya

Duchêne'nin "*Sivil Güç Avrupa*" yaklaşımı, Avrupa bütünleşmesinin uluslararası etkisini askerî kapasiteden çok ekonomik ilişkiler, diplomasi ve kurumsal iş birliğine dayandırmıştır. Nye'ın yumuşak güç kavramı ise, tercihleri zorlama yerine çekicilik yoluyla şekillendirme kapasitesine dikkat çekmiştir. Bu iki yaklaşım, AB'nin geleneksel araçlarını açıklamakla

birlikte, Birliğin kendi kurumsal yapısından kaynaklanan norm üretme ve yayma kapasitesini tam olarak kavramsallaştırmamaktadır.[5]

Manners'ın geliştirdiği "*Normatif Güç Avrupa*" yaklaşımı bu boşluğu doldurmayı amaçlamıştır. Yaklaşıma göre, AB'nin uluslararası etkisi yalnızca sahip olduğu maddi kaynaklardan değil, uluslararası ilişkilerde "*normal*" ve meşru kabul edilen ilkelerin içeriğini belirleme kapasitesinden doğmaktadır. Barış, özgürlük, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve dayanışma bu normatif kimliğin merkezindedir. Normlar; genişleme koşulluluğu, ticaret anlaşmaları, diplomatik açıklamalar, teknik yardım, yaptırımlar ve kurumsal örnek oluşturma gibi farklı kanallarla yayılabilir.[6]

Normatif Güç Avrupa yaklaşımı, AB'nin ne söylediğini ve politikalarını hangi ilkelerle meşrulaştırdığını açıklamada güçlüdür; ancak aktörün öz tanımı ile davranışının normatif sonucunu eşitleme riski taşımaktadır. Hyde-Price, AB'nin büyük güçlerin güvenlik çıkarlarından bağımsız olmadığını ve normatif söylemin maddi çıkarları örtebileceğini savunur. Toje, iddialar ile ortak eylem kapasitesi arasındaki boşluğa dikkat çeker. Smith ise, dış politikanın değerler ve çıkarlar arasında değişen uzlaşmalarla şekillendiğini gösterir.[7] Bu eleştiriler, normatifliğin yalnızca söylem üzerinden değil, seçilen araçların tasarımı ve uygulamadaki tutarlılığı üzerinden de sınanmasını gerektirir.

Rusya–Ukrayna Savaşı sonrasındaki literatür de ikili bir tablo sunmaktadır. Bosse, 2022'deki ortak tepkinin yalnızca tehdit algısıyla açıklanamayacağını, 2014 sonrasında yerleşen egemenlik ve uluslararası hukuk gerekçelerinin daha sert tedbirleri mümkün kıldığını belirtmektedir. Maurer, Whitman ve Wright, uzun süreli dış politika iş birliğinin üye devletlerde "*ortak Avrupa sorumluluğu*" normu ürettiğini savunmaktadır. Buna karşılık, Casier ile Johansson-Nogués ve Leso, söylemde belirgin bir jeopolitikleşme görülse de, ortak kapasite ve sonuç düzeyinde daha karmaşık bir tablo bulunduğunu göstermektedir.[8]

---

[5] François Duchêne (1972), "Europe's Role in World Peace", ss. 32–47; Joseph S. Nye, Jr. (2004), *Soft Power*, ss. 5–11.

[6] Ian Manners (2002), "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?", *Journal of Common Market Studies*, 40(2), ss. 235–258.

[7] Adrian Hyde-Price (2006), "Normative Power Europe: A Realist Critique", *Journal of European Public Policy*, 13(2), ss. 217–234; Asle Toje (2008), "The Consensus–Expectations Gap", *Security Dialogue*, 39(1), ss. 121–141; Karen E. Smith (2014), *European Union Foreign Policy in a Changing World*, 3. Baskı, Cambridge: Polity Press.

[8] Giselle Bosse (2024), "The EU's Response to the Russian Invasion of Ukraine", ss. 1222–1238; Heidi Maurer & Richard G. Whitman & Nicholas Wright (2023), "The EU and the Invasion of Ukraine", ss. 219–238; Tom Casier (2023), "The EU and Russia: The War That Changed Everything", ss. 31–44; Elisabeth Johansson-Nogués & Francesca Leso (2025), "Geopolitical EU?", ss. 127–142.

Bu çalışma, normatif güç ile jeopolitik aktörlük arasındaki ilişkiyi sıfır toplamlı bir karşıtlık olarak ele almamaktadır. Güvenlik ve jeoekonomik araçların kullanılması tek başına normatif kimliğin terk edildiğini göstermez.[9] Yaptırımlar, askerî destek veya enerji politikası egemenlik ve uluslararası hukuku koruyabilir; ancak aynı araçlar orantısız maliyet, seçici uygulama veya farklı alanlardaki norm ihlallerinin görmezden gelinmesi sonucunu da doğurabilir. Bu nedenle, değerlendirme, aracın "*yumuşak*" veya "*sert*" olmasından çok normla ilişkisinin nasıl kurulduğuna odaklanmalıdır.

1.2. Normatif Söylem ile Politikanın Normatif Niteliğini Ayırmak

Çalışmada normatiflik üç analitik düzeyde incelenmektedir. İlk düzey "*normatif gerekçelendirme*"dir. AB kurumlarının bir politikayı egemenlik, toprak bütünlüğü, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü veya çok taraflılıkla açıkça ilişkilendirip ilişkilendirmediği değerlendirilir. Bu düzey, kurumsal söylemi gösterir; politikanın sonuçlarının normatif olduğunu tek başına kanıtlamaz.

İkinci düzey "*araç–norm uyumu*"dur. Seçilen politika aracının ilan edilen normu korumaya elverişli, hukuken temellendirilmiş ve hedefle orantılı olup olmadığı incelenir. Örneğin, hedefli yaptırımların doğrudan karar alıcıları ve savaş kapasitesini sınırlamaya yönelmesi araç–norm uyumunu güçlendirirken, kapsamı belirsiz muafiyetler veya sivil nüfusa ölçüsüz zarar riski uyumu zayıflatabilir.

Üçüncü düzey "*uygulama tutarlılığı*"dır. Üye devletlerin ortak kararlara fiilen uyumu, yük paylaşımı, istisnalar, veto ve gecikmeler ile politikanın başka alanlardaki normatif taahhütlerle çelişip çelişmediği değerlendirilir. Alternatif enerji tedarikçileriyle insan hakları koşulu aranmaksızın kurulan ilişkiler veya ortak askerî hedeflerin ulusal öncelikler nedeniyle bloke edilmesi, normatif gerekçe sürse bile uygulama tutarlılığını düşürür.

[9] Robert D. Blackwill & Jennifer M. Harris (2016), *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*, Cambridge, MA: Harvard University Press.

Tablo 1. Normatiflik Değerlendirme Ölçütleri

Analiz düzeyi	**Temel soru**	**Güçlü uyum göstergesi**	**Gerilim göstergesi**
Normatif gerekçelendirme	Politika hangi ilke veya hukuk kuralıyla meşrulaştırılıyor	Egemenlik, toprak bütünlüğü ve uluslararası hukuka açık ve sürekli atıf	Değer söyleminin belirsiz veya yalnızca araçsal kullanımı
Araç–norm uyumu	Seçilen araç ilan edilen normu korumaya elverişli mi	Hukuki dayanak, hedeflilik, orantılılık ve denetim	Geniş istisnalar, dolanma kanalları veya normla çelişen araç tasarımı
Uygulama tutarlılığı	Politika üye devletler ve alanlar arasında tutarlı uygulanıyor mu	Süreklilik, yük paylaşımı ve kurumsal uygulama	Veto, gecikme, seçicilik ve başka normatif taahhütlerle çelişki

Normlar ile stratejik çıkarlar, bir politika egemenlik ve uluslararası hukuk gibi ilkeleri korurken, AB'nin güvenliğini ve kapasitesini de güçlendiriyorsa tamamlayıcıdır. Buna karşılık, güvenlik veya ekonomik çıkarlar, ilan edilen ilkelerin seçici uygulanmasına, benzer ihlallerin farklı değerlendirilmesine ya da kurumsal yükümlülüklerin aşındırılmasına yol açıyorsa norm–çıkar çatışması ortaya çıkar. Bu ayrım, AB'nin söylemde normatif kalırken uygulamada neden karma bir profil sergileyebildiğini açıklamaya imkân verir.

2. Araştırma Tasarımı ve Yöntem

2.1. Kapsam ve Belge Seçimi

Araştırma, yapılandırılmış ve karşılaştırmalı doküman analizine dayalı nitel bir vaka çalışmasıdır. Doküman analizi, kurumsal kararların zaman içindeki süreklilik ve değişimini izlemeye, resmî gerekçeler ile uygulamaya ilişkin göstergeleri aynı analitik çerçevede

karşılaştırmaya elverişlidir.[10] Vaka, AB'nin Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik politikalarına verdiği kurumsal tepki olarak tanımlanmıştır. Zaman aralığı, AB–Rusya Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması'nın imzalandığı 1994'ten AB'nin Rusya'ya karşı 21. yaptırım paketini kabul ettiği 23 Temmuz 2026'ya kadar uzanmaktadır.[11]

Belge korpusu, amaçlı ölçüt örneklemesiyle oluşturulmuştur. Birincil kaynaklar için üç dâhil etme ölçütü kullanılmıştır: belgenin (i) AB–Rusya veya AB–Ukrayna ilişkilerinin kurumsal çerçevesini belirlemesi; (ii) yaptırımlar, askerî destek, güvenlik ve savunma, enerji veya AB–NATO iş birliği alanlarından en az birinde politika yönelimi ya da uygulama kararı içermesi; (iii) AB kurumları veya AB–NATO tarafından yayımlanmış resmî metin olması. Haber özetleri, imzasız yorumlar, aynı kararın mükerrer dil sürümleri ve yalnızca teknik düzeltme içeren belgeler dışlanmıştır. Akademik kaynaklarda hakemli yayın, konuya doğrudan katkı ve kuramsal ya da ampirik özgünlük ölçütleri aranmış; görüş yazıları ile kaynağı belirsiz çevrim içi içerikler korpusa alınmamıştır.

Bu ölçütlerle 25 birincil kurumsal belge ve Türkçe ile İngilizce yayımlanmış 32 akademik çalışma incelenmiştir. Birincil korpus; ortaklık anlaşmaları, Avrupa Komşuluk Politikası ve Doğu Ortaklığı belgeleri, 2014 sonrası yaptırım kararları, 2016 AB Küresel Stratejisi, EPF kararları, 2022 Stratejik Pusula ve "*REPowerEU*", 2023 AB–NATO Ortak Bildirisi, 2024 Ukrayna Yardım Fonu, 2025 enerji yol haritası ve Hızlı Konuşlanma Kapasitesi belgeleri ile 2026 yaptırım ve askerî destek güncellemelerinden oluşmaktadır. Akademik korpus; Normatif Güç Avrupa'nın kurucu ve eleştirel metinleri, AB–Rusya–Ukrayna ilişkileri, enerji karşılıklı bağımlılığı, yaptırımlar, EPF, stratejik özerklik ve savaş sonrası AB aktörlüğü üzerine çalışmaları kapsamaktadır. Türkçe literatür, özellikle enerji arz güvenliği, asimetrik bağımlılık, yaptırımların maliyeti ve alternatif tedarik politikalarına ilişkin ampirik tartışmayı yerel yazınla karşılaştırmak amacıyla korpusa dâhil edilmiştir.

[10] Glenn A. Bowen (2009), "Document Analysis as a Qualitative Research Method", *Qualitative Research Journal*, 9(2), ss. 27–40.
[11] Council of the European Union (2026/a), "Russia's War against Ukraine: EU Sanctions", 23.07.2026, Erişim Tarihi: 21.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia/.

Tablo 2. Araştırma korpusunun kapsamı

Kaynak grubu	Dönem	Belge sayısı	Seçim amacı
AB–Rusya ve AB–Ukrayna kurucu ilişki belgeleri	1994–2017	6	2022 öncesi kurumsal ve normatif tabanı belirlemek
Yaptırım, güvenlik, savunma ve enerji belgeleri	2014–2026	16	Araçların kapsam, yoğunluk ve uygulama değişimini izlemek
AB–NATO ortak belgeleri	2016–2023	3	Stratejik özerklik ile ittifak bağımlılığı ilişkisini değerlendirmek
Türkçe ve İngilizce hakemli akademik çalışmalar ile temel kitaplar	1972–2025	32	Kuramsal ölçütleri kurmak ve resmî belgeleri eleştirel literatürle karşılaştırmak
Toplam		**57**	

2.2. Kodlama, Tema Seçimi ve Sınırlılıklar

Belgeler, iki aşamada analiz edilmiştir. İlk aşamada kronolojik kodlama yapılarak 2022 öncesi ve sonrası dönemlerdeki süreklilikler, hızlanmalar ve niteliksel kırılmalar belirlenmiştir. İkinci aşamada, metinler, 5 politika teması altında kodlanmıştır: ekonomik yaptırımlar, EPF ve askerî destek, Stratejik Pusula ve savunma kapasitesi, enerji güvenliği ve "*REPowerEU*", AB–NATO iş birliği. Temalar, yalnızca savaş sonrasında öne çıktıkları için değil, normlar ile stratejik çıkarların farklı araç türlerinde sınanmasına imkân verdikleri için seçilmiştir. Yaptırımlar jeoekonomik baskıyı; EPF askerî yardımın normatif sınırlarını; Stratejik Pusula ortak kapasiteyi; *REPowerEU* karşılıklı bağımlılık ve tedarikçi seçimini; AB–NATO ilişkisi ise stratejik özerklik ile ittifak bağımlılığını temsil etmektedir.

Her tema **Tablo 1**'deki üç ölçüte göre değerlendirilmiştir. Bulgular, resmî hedef beyanlarının tekrarıyla sınırlı tutulmamış; muafiyetler, uygulama gecikmeleri, üye devlet farklılıkları ve temel argümanla çelişen örnekler özellikle aranmıştır. Kurumsal belgelerdeki iddialar, akademik çalışmalardaki bulgular ve mevcut olduğunda uygulamaya ilişkin resmî verilerle karşılaştırılmıştır. Bu yöntem, nedensel etkiyi nicel olarak ölçmez; belgelerin politika yönelimini nasıl kurduğunu ve karar tasarımının bu yönelimle ne ölçüde uyumlu olduğunu değerlendirir.

Araştırmanın 3 sınırlılığı vardır. Birincisi, kamuoyuna açık belgelere dayanılması, Konsey içi pazarlıkların ve gizli askerî kararların tümünü gözlemlemeyi engeller. İkincisi, savaş devam ettiği için uzun dönemli politika sonuçları kesinleşmemiştir. Üçüncüsü, 5 tema AB dış politikasının tamamını değil, dönüşüm iddiasını sınamak için seçilen başlıca alanları kapsamaktadır. Bu sınırlılıklar nedeniyle, çalışma, AB'nin "*normatif*" ya da "*jeopolitik*" olduğuna ilişkin kesin ve değişmez bir sınıflandırma yapmamakta; farklı politika aşamalarındaki uyum ve gerilimleri karşılaştırmaktadır.

3. 2022 Öncesinde AB–Rusya–Ukrayna Üçgeni ve Enerji Jeopolitiği

3.1. Ortaklık Siyasetinden Rekabetçi Komşuluğa

Soğuk Savaş sonrasında AB, Rusya ve Ukrayna ile ilişkilerini ortaklık, ekonomik entegrasyon ve siyasal dönüşüm beklentisi üzerinden kurdu. Rusya ile 1994'te imzalanıp 1997'de yürürlüğe giren Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması, siyasi diyalog, ticaret ve yatırımın geliştirilmesini hedefliyordu. Ukrayna ile imzalanan benzer anlaşma 1998'de yürürlüğe girdi. Bununla birlikte iki ilişki aynı siyasal mantığa dayanmıyordu. Rusya, AB tarafından stratejik ortak ve Avrupa güvenlik düzeninin büyük bir bileşeni olarak görülürken Ukrayna uzun süre bağımsız bir jeopolitik özne olmaktan çok istikrar ve reform politikalarının hedefi olarak ele alındı.[12]

2004 genişlemesi, AB'nin sınırlarını Karadeniz ve Doğu Avrupa'ya taşıdı. Aynı yıl başlatılan Avrupa Komşuluk Politikası, komşu ülkelerde AB normlarına yakınlaşmayı üyelik vaadi olmaksızın teşvik etti. 2009'da kurulan Doğu Ortaklığı ise; Ukrayna, Moldova, Gürcistan,

[12] European Union (1997), "Agreement on Partnership and Cooperation between the European Communities and the Russian Federation", *Official Journal of the European Communities*, L 327, 28.11.1997, Erişim Tarihi: 21.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:21997A1128(01); European Union (1998), "Partnership and Cooperation Agreement between the European Communities and Ukraine", 01.03.1998, Erişim Tarihi: 21.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/treaties-agreements/agreement/?id=1994019; Elisabeth Johansson-Nogués & Francesca Leso (2025), "Geopolitical EU?", ss. 127–142.

Ermenistan, Azerbaycan ve Belarus ile siyasal ortaklık ve ekonomik bütünleşmeyi derinleştirdi. AB, bu politikaları teknik ve normatif dönüşüm programı olarak sundu; Rusya ise ortak komşuluk alanında nüfuz rekabeti olarak algıladı. Bu farklı okuma, Ukrayna'nın Avrupa yönelimi ile Rusya'nın bölgesel düzen iddiasını giderek karşı karşıya getirdi.[13]

2013 Vilnius Zirvesi öncesinde Ukrayna Devlet Başkanı Viktor Yanukoviç'in AB Ortaklık Anlaşması'nı imzalamaktan vazgeçmesi, Euromaidan protestolarını ve ardından iktidar değişimini tetikledi. Rusya'nın 2014'te Kırım'ı ilhakı ve Donbas'taki ayrılıkçı güçleri desteklemesi üzerine, AB, diplomatik kısıtlamalar, kişi ve kuruluşlara yönelik varlık dondurma kararları ile finans, savunma ve enerji alanlarında sektörel yaptırımlar uyguladı. AB–Ukrayna Ortaklık Anlaşması'nın siyasi bölümleri 2014'te, Derin ve Kapsamlı Serbest Ticaret Alanı ise 2016'da uygulanmaya başladı; anlaşma 2017'de tamamen yürürlüğe girdi.[14]

Bu dönem, normatif söylem ile stratejik ihtiyatın birlikte işlediğini gösterir. AB, Ukrayna'nın egemenliği ve toprak bütünlüğünü savundu ve yaptırımların sürdürülmesini Minsk Anlaşmaları'nın uygulanmasına bağladı. Buna karşılık, yaptırımların hedefli ve kademeli tasarlanması, enerji ilişkilerinin büyük ölçüde korunması ve Ukrayna'ya askerî destek konusunda ortak bir AB aracının kullanılmaması, üye devletlerin Rusya ile ekonomik bağlarını ve tırmanma kaygılarını yansıttı. Dolayısıyla, 2014 bir kopuş yaratmış, fakat karşılıklı bağımlılığın temel yapısını ortadan kaldırmamıştır. Sjursen ve Rosén'in gösterdiği üzere, ortak yaptırımlar normatif gerekçeler üzerinden kurulmuş; yine de maliyet ve risk dağılımı, politikanın kapsamını sınırlamıştır.[15]

3.2. Gaz Krizleri, Transit Ülke Konumu ve Boru Hattı Siyaseti

Enerji, AB–Rusya–Ukrayna üçgeninin ekonomik olduğu kadar stratejik niteliğe sahip en önemli alanıdır. Rusya başlıca üretici ve ihracatçı, AB büyük ithalat pazarı, Ukrayna ise Sovyet döneminden kalan geniş boru hattı sistemiyle temel transit ülke konumundaydı. Bu

---

[13] European Commission (2004), "European Neighbourhood Policy Strategy Paper", COM(2004) 373 final, 12.05.2004, Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52004DC0373; Council of the European Union (2009), "Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit", 07.05.2009, Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/media/31797/2009_eap_declaration.pdf; Kristi Raik & Steven Blockmans & Anna Osypchuk & Anton Suslov (2024), "EU Policy towards Ukraine: Entering Geopolitical Competition over European Order", *The International Spectator*, 59(1), ss. 39–58.

[14] European Union (2014), "Association Agreement between the European Union and Ukraine", *Official Journal of the European Union*, L 161, 29.05.2014, Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_internation/2014/295/oj/eng; Council of the European Union (2026/a), "Russia's War against Ukraine: EU Sanctions".

[15] Helene Sjursen & Guri Rosén (2017), "Arguing Sanctions: On the EU's Response to the Crisis in Ukraine", *Journal of Common Market Studies*, 55(1), ss. 20–36.

yapı karşılıklı bağımlılık yarattı; ancak tarafların bağımlılığı aynı düzeyde değildi. AB arz güvenliğine, Rusya ihracat gelirlerine, Ukrayna ise transit gelirleri ile gaz tedarikine ihtiyaç duyuyordu. Fiyat, borç ve transit tarifesi anlaşmazlıkları bu yapıyı tekrarlayan krizlere açık hâle getirdi.[16]

Ocak 2006'daki Rusya–Ukrayna gaz anlaşmazlığı sırasında Ukrayna'ya yönelik kesinti bazı Avrupa ülkelerine ulaşan akışları da düşürdü. Ocak 2009'daki ikinci kriz daha ağır sonuç doğurdu; Rus gazının Ukrayna üzerinden Avrupa'ya sevki yaklaşık iki hafta kesildi ve özellikle Orta ve Güneydoğu Avrupa ülkeleri ciddi arz açığı yaşadı. Bu krizler, ticari bir fiyat uyuşmazlığının transit altyapısı üzerinden Avrupa çapında güvenlik sorununa dönüşebildiğini gösterdi. AB'nin 2010 tarihli gaz arz güvenliği düzenlemesi, ters akış kapasitesi, depolama ve bölgesel dayanışma mekanizmalarını güçlendirmeye yönelik bir kurumsal cevap oldu.[17]

Rusya ve AB içindeki farklı aktörler, transit riskini aynı araçlarla yönetmedi. Rusya, Ukrayna'yı çevreleyen doğrudan güzergâhlara yöneldi. Baltık Denizi üzerinden Almanya'ya ulaşan Nord Stream 1, 2011–2012'de faaliyete geçti. 2015'te gündeme gelen Nord Stream 2, aynı hattın kapasitesini arttırmayı hedefledi. Karadeniz üzerinden tasarlanan South Stream projesi 2014'te iptal edildi; daha sonra Türkiye üzerinden TürkAkım geliştirildi. Bu projeler, Rusya açısından transit riskini ve Ukrayna'ya bağımlılığı azaltma aracıydı. Ukrayna açısından ise, transit gelirlerinin ve stratejik öneminin aşınması anlamına geliyordu.[18]

AB içinde boru hatlarına ilişkin ortak tutum oluşmadı. Almanya ve bazı Batı Avrupa şirketleri Nord Stream projelerini ticari arz güvenliği ve doğrudan bağlantı olarak savunurken, Polonya, Baltık ülkeleri ve Ukrayna projeleri jeopolitik risk olarak değerlendirdi. Avrupa Komisyonu, Üçüncü Enerji Paketi hükümleri ve rekabet kuralları yoluyla boru hatlarını iç pazar hukukuna bağlamaya çalıştı. Bununla birlikte, Nord Stream 2 tartışması, üye devlet çıkarları ile Enerji Birliği'nin dayanışma iddiası arasındaki ayrışmayı görünür kıldı. Siddi'nin belirttiği gibi,

[16] Eric Pardo Sauvageot (2020), "Between Russia as Producer and Ukraine as a Transit Country: EU Dilemma of Interdependence and Energy Security", *Energy Policy*, 145, 111699.
[17] Laura Rodríguez-Fernández & Ana Belén Fernández Carvajal & Luis Manuel Ruiz-Gómez (2020), "Evolution of European Union's Energy Security in Gas Supply during Russia–Ukraine Gas Crises 2006–2009", *Energy Strategy Reviews*, 30, 100518.
[18] Eric Pardo Sauvageot (2020), "Between Russia as Producer and Ukraine as a Transit Country: EU Dilemma of Interdependence and Energy Security"; Marco Siddi (2020), "Theorising Conflict and Cooperation in EU–Russia Energy Relations: Ideas, Identities and Material Factors in the Nord Stream 2 Debate", *East European Politics*, 36(4), ss. 544–563.

enerji ilişkisinde piyasa, kimlik ve jeopolitik aynı anda etkiliydi; yalnızca ticari veya yalnızca güvenlikçi bir açıklama yetersizdi.[19]

AB'nin diğer cevabı tedarik ve güzergâh çeşitlendirmesiydi. Güney Gaz Koridoru, Azerbaycan gazını Gürcistan ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşımayı hedefledi; Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı ve Trans Adriyatik Boru Hattı bunun temel parçaları oldu. LNG terminalleri, enterkonektörler ve depolama kapasitesi de geliştirildi. Buna rağmen, düşük maliyetli Rus gazı, mevcut altyapı ve üye devletlerin farklı enerji bileşimleri nedeniyle 2022'ye kadar Rusya'nın ağırlığı devam etti. Türkçe literatürde Gündoğdu ve Çakır Gündoğdu, 2022 krizini Soğuk Savaş sonrası enerji kırılganlıklarının devamı içinde konumlandırırken; Dinçer, asimetrik karşılıklı bağımlılığın savaş sonrasında tedarikçi ve güzergâh çeşitlendirmesini hızlandırdığını göstermektedir.[20] Böylece, 2006 ve 2009 krizlerinin ardından dayanıklılık araçları güçlenmiş olsa da, bağımlılığın siyasi sonuçları ortadan kalkmamıştır.

3.3. 2014–2021 Döneminde Kademeli Jeopolitikleşme

2014 sonrasında AB dış politikasında 2022'de görünür hâle gelecek 3 eğilim gelişti. Birincisi, ekonomik yaptırımlar dış politikanın kalıcı bir aracı oldu. Yaptırımlar 6 ayda bir yenilendi ve belirli kişi, kuruluş ve sektörlere genişletildi. İkincisi, enerji güvenliği iç pazar politikasının ötesine geçerek, dış politika ve dayanıklılık gündemiyle birleşti. Üçüncüsü, 2016 AB Küresel Stratejisi "*ilkeli pragmatizm*", dayanıklılık ve stratejik özerklik kavramlarını öne çıkararak değerler ile çıkarların birlikte yönetilmesi gerektiğini kabul etti.[21]

Bu eğilimler, 2022'deki dönüşümün kurumsal ve düşünsel öncüllerini oluşturdu. AB'nin Ukrayna'daki demokratik normları ve güvenlik sektörü reformunu destekleyen savaş öncesi politikaları da normatif etkinin güvenlik kapasitesiyle birlikte geliştiğini göstermektedir.[22] Savaş, yaptırım mantığını, enerji çeşitlendirmesini veya savunma iş birliğini ilk kez üretmedi.

---

[19] *A.g.e.*

[20] Emre Gündoğdu & Burçin Çakır Gündoğdu (2023), "Avrupa Birliği Enerji Güvenliğinin 2022 Ukrayna Krizi Bağlamında Analizi", *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 31(2), ss. 133–159; Melih Dinçer (2023), "Asimetrik Karşılıklı Bağımlılık Çerçevesinde Avrupa Birliği-Rusya Enerji İlişkilerinin Analizi: Ukrayna–Rusya Savaşı'nın AB Enerji Politikası Üzerindeki Etkisi", *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), ss. 394–433.

[21] European External Action Service (2016), *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe – A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, Brüksel, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf; Nathalie Tocci (2017), *Framing the EU Global Strategy: A Stronger Europe in a Fragile World*, Londra: Palgrave Macmillan.

[22] Gergana Noutcheva & Kateryna Zarembo (2025), "Normative Power at Its Unlikeliest: EU Democratic Norms and Security Service Reform in Ukraine", *Cooperation and Conflict*, 60(3), ss. 504–523.

Buna karşılık, daha önce sınırlı ve kademeli ilerleyen araçların ölçeğini büyüttü, karar hızını arttırdı ve askerî yardım ile enerji bağlarının kesilmesi gibi önceki dönemde ortak politika hâline gelemeyen seçenekleri mümkün kıldı. Bu nedenle, 2022, hem yol bağımlılığının, hem de kriz kaynaklı yeniliğin birlikte incelenmesini gerektirir.

4. Bulgular

4.1. Ekonomik Yaptırımların Kapsamı ve Sınırları

AB, 2014'te başlattığı yaptırım rejimini 2022 sonrasında kapsam, sektör ve uygulama mekanizması bakımından önemli ölçüde genişletti. Finansal kısıtlamalar, Rusya Merkez Bankası'nın rezervlerine erişimin sınırlandırılması, belirli bankaların SWIFT sisteminden çıkarılması, çift kullanımlı ve ileri teknoloji ürünlerinin ihracat kontrolü, petrol ve kömür ithalatına yönelik yasaklar ile çok sayıda kişi ve kuruluşa uygulanan tedbirler bu genişlemenin başlıca unsurlarıdır. 23 Temmuz 2026'da kabul edilen 21. paket, enerji, finansal hizmetler, kripto varlıklar ve yaptırımların dolanılmasına ilişkin tedbirleri daha da sıkılaştırmıştır.[23]

Normatif gerekçelendirme düzeyinde yaptırımlar güçlü bir süreklilik göstermektedir. Konsey belgeleri, tedbirleri, Ukrayna'nın egemenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, saldırı savaşının maliyetinin arttırılması ve uluslararası hukukun savunulmasıyla ilişkilendirmektedir. 2014'te geliştirilen gerekçeler 2022'de terk edilmemiş; daha ağır ve maliyetli araçları meşrulaştıracak biçimde genişlemiştir. Bosse'nin bulguları, 2014 sonrasında yerleşen anlam ve gerekçelerin 2022'de üye devletler arasındaki hızlı uzlaşmayı kolaylaştırdığını desteklemektedir.[24]

Araç tasarımı ise 2014'e göre niteliksel değişim göstermiştir. Meissner ve Graziani'nin karşılaştırmalı veri seti, 2014'te hedefli ve sınırlı olan tedbirlerin 2022'de kapsamlı sektör yaptırımlarına dönüştüğünü göstermektedir. Bu değişim, AB'nin ekonomik ağırlığını güvenlik amacıyla kullanan jeoekonomik bir aktör hâline geldiğine işaret eder.[25] Yaptırımların karar alıcıları, savaş finansmanını ve askerî-teknolojik kapasiteyi hedeflemesi araç–norm uyumunu güçlendirmektedir. Düzenli gözden geçirme, insani istisnalar ve hukuki denetim de yaptırım tasarımının normatif yönünü destekler.

[23] Council of the European Union (2026/a), "Russia's War against Ukraine: EU Sanctions".
[24] Giselle Bosse (2024), "The EU's Response to the Russian Invasion of Ukraine", ss. 1222–1238.
[25] Katharina Meissner & Chiara Graziani (2023), "The Transformation and Design of EU Restrictive Measures against Russia", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 377–394.

Bununla birlikte, uygulama tutarlılığı sınırlıdır. Altıncı yaptırım paketinde deniz yoluyla taşınan Rus petrolü yasaklanırken, boru hattı petrolüne geçici istisna tanınması, Macaristan, Slovakya ve Çekya gibi kara ile çevrili ülkelerin enerji bağımlılıklarını yansıtmıştır. Bu istisnalar ortak kararın alınmasını sağlamış, fakat maliyetlerin üye devletler arasında eşit dağılmadığını göstermiştir.[26] Yaptırımların üçüncü ülkeler üzerinden dolanılması, Rus LNG'sinin bir süre kapsam dışında kalması ve bazı üye devletlerin uygulamadaki isteksizliği de etkinliği azaltmıştır. Battır ve Yiğittepe'nin karşılıklı ekonomik bağımlılık yaklaşımıyla ulaştığı sonuçlar da yaptırımların kısa vadeli etkisinin doğalgaz bağımlılığı ve yeni altyapının yüksek maliyeti nedeniyle sınırlandığını vurgulamaktadır.[27] Burada norm ile çıkar tamamen karşıt değildir; istisnalar koalisyonun korunması için gerekli bir uzlaşma olarak görülebilir. Ancak uzlaşma kalıcılaştığında, evrensel ilke iddiası seçici uygulamaya dönüşmektedir.

Sonuç olarak, yaptırımlar, AB'nin normatif gerekçeleri jeoekonomik kapasiteye dönüştürebildiği en güçlü alandır; fakat yaptırım birliği, homojen ulusal tercihlerden değil, farklı maliyetlerin muafiyet ve geçiş süreleriyle yönetilmesinden doğmuştur. Bu bulgu, normların ortak eylemi kolaylaştırdığını, çıkar dağılımının ise eylemin tasarımını belirlediğini göstermektedir.

4.2. Avrupa Barış Fonu ve Barış Normu ile Askerî Yardım Arasındaki Gerilim

EPF, 2021'de AB bütçesi dışında kurulan ve askerî ya da savunma etkisi olan Ortak Dış ve Güvenlik Politikası eylemlerini finanse eden bir araçtır. Rusya'nın işgalinden dört gün sonra Konsey, Ukrayna Silahlı Kuvvetlerine ölümcül ve ölümcül olmayan teçhizat sağlanmasını finanse eden yardım tedbirlerini kabul etti. AB böylece tarihinde ilk kez devam eden yüksek yoğunluklu bir savaşta üçüncü bir ülkeye ortak fon aracılığıyla ölümcül askerî teçhizat sağladı. 2022–2025 döneminde EPF üzerinden Ukrayna'nın askerî ve savunma ihtiyaçları için 6,4 milyar avro harekete geçirilmiş; 2024'te ayrıca 5 milyar avroluk Ukrayna Yardım Fonu kurulmuştur.[28]

---

[26] Council of the European Union (2026/c), "EU Sanctions against Russia: Questions and Answers", Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia-explained/; Council of the European Union (2026/d), "Timeline – EU Sanctions against Russia", Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia/timeline-sanctions-against-russia/.

[27] Orhan Battır & Levent Yiğittepe (2023), "Rusya-Ukrayna Savaşında Yaptırımlar ve Enerji Güvenliği; Karşılıklı Ekonomik Bağımlılıklar Perspektifinden Bir Değerlendirme", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 30(3), ss. 549–573.

[28] Council of the European Union (2021), "Council Decision (CFSP) 2021/509 Establishing a European Peace Facility", 22.03.2021, Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2021/509/oj; Council of the European Union (2022/b), "Council Decision (CFSP) 2022/338 on an Assistance Measure under

Bu adım, AB'nin sivil ve normatif güç kimliği açısından açık bir gerilim yaratmaktadır. "Barış" amacı taşıyan bir fonun silah tedarikini finanse etmesi ilk bakışta kavramsal çelişki olarak görülebilir. AB bu gerilimi, Birleşmiş Milletler Şartı'nın 51'inci maddesinde tanınan meşru müdafaa hakkı, saldırıya uğrayan devletin egemenliği ve Avrupa barış düzeninin korunması üzerinden çözmektedir. Askerî yardım bu çerçevede savaşı teşvik eden değil, saldırganlığın başarıya ulaşmasını engelleyen ve adil barışın koşullarını koruyan araç olarak sunulmaktadır.

Araç–norm uyumu bakımından bu gerekçe savunulabilir; ancak otomatik değildir. Askerî yardımın normatif niteliği, son kullanım denetimi, uluslararası insancıl hukuk, sivil kayıpların azaltılması ve siyasi çözüm arayışının sürdürülmesi gibi koşullara bağlıdır. Ayrıca EPF'nin bütçe dışı niteliği Avrupa Parlamentosunun denetimini sınırlamakta ve hesap verebilirlik tartışması yaratmaktadır. Fabbrini, EPF'nin ortak mali kapasiteyi genişlettiğini, fakat yönetişim ve mali dayanışma bakımından yapısal sınırlılıkların sürdüğünü göstermektedir.[29]

Üye devlet farklılıkları uygulama düzeyinde daha belirgindir. Askerî yardımın miktarı, türü ve zamanlaması ulusal tercihlere göre değişmiştir. Macaristan'ın bazı EPF geri ödemelerini ve Ukrayna'ya ilişkin ortak sonuçları bloke etmesi, oybirliği kuralının bir üye devlete kolektif politikayı geciktirme imkânı verdiğini göstermiştir. Buna karşılık 2024/1471 sayılı karar, Rusya'ya yönelik kısıtlayıcı tedbirler sonucunda doğan olağanüstü gelirlerden alınan mali katkıların EPF üzerinden Ukrayna'ya askerî destek için tahsisini düzenleyerek yeni bir finansman kanalı oluşturmuştur. Tarafsızlık politikası izleyen üyeler ise çekimser kalma ve belirli askerî harcamalara katkıda bulunmama düzeneklerinden yararlanmıştır.[30] Bu durum, EPF'nin AB düzeyinde önemli bir yenilik olmasına rağmen askerî desteğin büyük bölümünün ulusal kararlar ve NATO koordinasyonu üzerinden yürüdüğünü ortaya koymaktadır.

---

the European Peace Facility for the Supply to the Ukrainian Armed Forces of Military Equipment", 28.02.2022, Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2022/338/oj; Council of the European Union (2024/a), "Ukraine Assistance Fund: Council Allocates €5 Billion under the European Peace Facility", 18.03.2024, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/03/18/ukraine-assistance-fund-council-allocates-5-billion-under-the-european-peace-facility-to-support-ukraine-militarily/; Council of the European Union (2026/b), "EU Military Support for Ukraine", Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/military-support-ukraine/.

[29] Federico Fabbrini (2023), "Funding the War in Ukraine", *Politics and Governance,* 11(4), ss. 52–61.

[30] Council of the European Union (2024/b), "Council Decision (CFSP) 2024/1471 on the Allocation of the Amounts of the Financial Contribution Paid to the European Peace Facility pursuant to Decision (CFSP) 2024/1470", 21.05.2024, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2024/1471/oj/eng; European Parliamentary Research Service (2025), *European Peace Facility – For Ukraine, but Not Only*, Brüksel: European Parliament, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/772833/EPRS_BRI%282025%29772833_EN.pdf.

EPF, 2022'nin niteliksel kırılma yarattığı en açık alandır. Yine de kırılma, AB'nin barış normunu terk etmesinden çok barışı korumak için meşru zor kullanma kapasitesinin desteklenebileceği yönündeki yeniden yorumdan kaynaklanmaktadır. Normatif uyum, yardımın hukukiliği ve savunma amacıyla güçlenmekte; denetim eksikliği, ulusal vetolar ve yük paylaşımı sorunlarıyla zayıflamaktadır.

4.3. Stratejik Pusula ve Kapasite–Uygulama Açığı

Stratejik Pusula 21 Mart 2022'de, işgalden kısa süre sonra kabul edilmiş olsa da, hazırlıkları 2020'de başlamıştır. Bu zamanlama, belgenin savaşın doğrudan ürünü olmadığını; savaşın mevcut taslağın tehdit değerlendirmesini ve siyasi önemini değiştirdiğini göstermektedir. Belge, 5.000 personele kadar AB Hızlı Konuşlanma Kapasitesi, askerî hareketlilik, siber savunma, hibrit tehditlerle mücadele, ortak tatbikat ve savunma yatırımlarının güçlendirilmesi gibi hedefler belirlemiştir.[31]

Normatif gerekçelendirme belgenin merkezindedir. Stratejik Pusula, AB'nin güvenliğini demokrasi, insan hakları ve kurallara dayalı uluslararası düzenle ilişkilendirir. Bu yönüyle, kapasite artışı, salt güç maksimizasyonu değil, normatif düzeni koruma aracı olarak sunulmaktadır. 2025'te Hızlı Konuşlanma Kapasitesinin operasyonel hâle gelmesi, uzun süre uygulamaya geçirilemeyen Muharebe Gruplarına kıyasla kurumsal ilerleme anlamına gelmektedir.[32]

Bununla birlikte, operasyonel olma, bağımsız ve sürekli harekât kapasitesinin kanıtı değildir. Kuvvet üretimi, ortak finansman, siyasi yetkilendirme, stratejik ulaştırma ve istihbarat alanlarında üyelerin ve NATO'nun imkânlarına bağımlılık devam etmektedir. Helwig, savaşın AB'nin ortak karar alma kapasitesini arttırdığını; fakat ABD'nin güvenlik garantisi, istihbaratı ve askerî imkânları karşısındaki bağımlılığı da görünür kıldığını belirtmektedir.[33] Riddervold ve Rieker de, AB'nin daha olgun bir dış ve güvenlik aktörü hâline geldiğini kabul ederken, karar alma, uygulama ve kaynaklarda kalıcı boşluklar bulunduğunu göstermektedir.

---

[31] Council of the European Union (2022/a), "A Strategic Compass for Security and Defence", 21.03.2022, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf, ss. 14–25.

[32] Council of the European Union (2025), "A Strategic Compass for Security and Defence", Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/strategic-compass/.

[33] Niklas Helwig (2023), "EU Strategic Autonomy after the Russian Invasion of Ukraine", *Journal of Common Market Studies*, 61(S1), ss. 57–67; Marianne Riddervold & Pernille Rieker (2024), "Finally Coming of Age?", *European Security*, 33(3), ss. 497–516.

Bu nedenle, Stratejik Pusula'nın dönüşüm değeri, bütünleşik bir Avrupa Ordusu yaratmasından değil, güvenlik ve savunmayı AB'nin kalıcı politika gündemine yerleştirmesinden kaynaklanmaktadır. Belge, 2022 öncesi stratejik özerklik arayışını hızlandırmış; fakat egemenlik hassasiyetleri ve ulusal kapasite farklılıklarını ortadan kaldırmamıştır.

4.4. Enerji Güvenliği, Transit Güzergâhlar ve REPowerEU

Rusya'nın enerji ihracatını siyasi baskı aracı olarak kullanması ve savaşın arz fiyatları üzerindeki etkisi, 2006, 2009 ve 2014 krizlerinde görünür olan kırılganlığı 2022'de sistemik bir güvenlik sorununa dönüştürdü. Komisyonun Mayıs 2022'de açıkladığı "*REPowerEU Planı*"; enerji tasarrufu, tedarik çeşitlendirmesi, yenilenebilir enerjinin hızlandırılması ve Rus fosil yakıtlarından çıkış hedeflerini bir araya getirdi. 2025 itibarıyla Rus gazının AB ithalatındaki payı yaklaşık yüzde 12'ye gerilemiş; Rus petrolünün payı yüzde 2 düzeyine düşmüştür. Buna rağmen, AB, 2025'te 36 milyar metreküp Rus gazı ithal etmeyi sürdürmüştür. Bu durum, hızlı çeşitlendirmeye rağmen bağımlılığın tamamen sona ermediğini göstermektedir.[34]

2022 sonrası politika, önceki dönemle hem süreklilik, hem kırılma taşır. LNG altyapısı, enterkonektörler, depolama, Güney Gaz Koridoru ve yenilenebilir enerji yatırımları 2006 ve 2009 krizlerinden sonra başlamıştı. REPowerEU, bu araçları yeni bir ölçekte birleştirmiş, enerji politikasını açık biçimde Rusya'ya karşı ekonomik güvenlik stratejisine dönüştürmüş ve 2025–2026 düzenlemeleriyle Rus gazından aşamalı çıkışı hukuki takvime bağlamıştır. Kesici, savaşın ilk aylarında enerji arz güvenliğinin AB politikasındaki belirleyici ağırlığını; Adatepe ve Göçoğlu ise savaşın kurumsal enerji politikasını hızlandırırken Türkiye üzerinden yeni bir politika alternatifi ürettiğini göstermektedir.[35] Dolayısıyla, yeni olan çeşitlendirme fikri değil, karşılıklı bağımlılığı azaltmaya yönelik siyasi kararlılığın kapsamı ve bağlayıcılığıdır.

---

[34] European Commission (2022/a), "REPowerEU Plan", COM(2022) 230 final, 18.05.2022, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2022:230:FIN; European Commission (2025), "Roadmap towards Ending Russian Energy Imports", COM(2025) 440 final, 06.05.2025, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0440; European Commission (2026), "REPowerEU Four Years On", Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://energy.ec.europa.eu/strategy/repowereu-phase-out-russian-energy-imports/repowereu-4-years_en.

[35] Gülnaz Ece Kesici (2022), "Rusya–Ukrayna Savaşı'nın AB'nin Enerji Politikalarına Yansıması", *EURO Politika*, 15, ss. 46–54; Merve Adatepe & Volkan Göçoğlu (2025), "Rusya-Ukrayna Savaşında Avrupa Birliğinin Enerji Politikası ve Türkiye", *TESAM Akademi Dergisi*, 12(1), ss. 243–276.

Normatif ve stratejik hedefler bu alanda kısmen tamamlayıcıdır. Rus fosil yakıtlarından çıkış, savaş gelirlerini azaltma, AB'nin dış baskıya açıklığını düşürme ve yeşil dönüşümü hızlandırma potansiyeli taşır. Buna karşılık, kısa vadeli arz güvenliği için LNG ve alternatif boru hattı gazına yönelmek, iklim hedefleri ve insan hakları politikasıyla gerilim yaratmaktadır. AB ile Azerbaycan arasında Temmuz 2022'de imzalanan enerji mutabakatı, Güney Gaz Koridoru'nun kapasitesini 2027'ye kadar yıllık en az 20 milyar metreküpe çıkarmayı hedeflemiştir.[36] Azerbaycan'ın AB açısından güvenilir enerji ortağı olarak tanımlanması, demokrasi ve insan hakları koşullarının enerji güvenliği karşısındaki ağırlığına ilişkin eleştirileri güçlendirmiştir.

Vezzoni, REPowerEU'nun yeşil dönüşüm, piyasa düzeni ve jeopolitik çeşitlendirme hedefleri arasında dağılımsal ve normatif çelişkiler taşıdığını belirtmektedir. Yeni LNG terminallerinin fosil yakıt bağımlılığını kilitleme riski, yüksek enerji fiyatlarının toplumsal maliyeti ve tedarikçi değişiminin yeni bağımlılıklar üretmesi bu çelişkilerin başlıca örnekleridir.[37] Öte yandan, yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve ortak depolama kuralları uzun vadede hem iklim normlarını hem stratejik dayanıklılığı desteklemektedir.

Enerji politikası bu nedenle jeostratejik normatif gücün en koşullu alanıdır. Rusya'ya bağımlılığın azaltılması, Ukrayna ile dayanışma ve Avrupa güvenliğiyle uyumludur; ancak alternatif ortaklıkların seçimi ve fosil altyapı yatırımları normatif tutarlılığı sınamaktadır. AB'nin başarısı yalnızca Rus ithalatının azalmasıyla değil, yeni bağımlılıkların demokrasi, iklim ve dayanışma hedefleriyle nasıl yönetildiğiyle ölçülmelidir.

4.5. AB–NATO İş Birliği ve Stratejik Özerkliğin Yeniden Tanımlanması

AB–NATO ilişkileri, 2003 Berlin Plus düzenlemelerinden bu yana kurumsal bir çerçeveye sahipti. 2016 ve 2018 ortak bildirileri hibrit tehditler, siber güvenlik, tatbikatlar ve askerî hareketlilik alanlarında iş birliğini geliştirdi. 10 Ocak 2023 tarihli üçüncü Ortak Bildiri, Rusya'nın savaşını Avrupa-Atlantik güvenliğine yönelik en ciddi tehdit olarak tanımlamış;

[36] European Commission (2022/b), "EU and Azerbaijan Enhance Bilateral Relations, Including Energy Cooperation", 18.07.2022, Erişim Tarihi: 24.08.2026, Erişim Adresi: https://enlargement.ec.europa.eu/news/eu-and-azerbaijan-enhance-bilateral-relations-including-energy-cooperation-2022-07-18_en.

[37] Rubén Vezzoni (2023), "Green Growth for Whom, How and Why?", *Energy Research & Social Science*, 101, 103134.

kritik altyapı, yeni teknolojiler, uzay, iklim ve dış müdahale gibi alanları iş birliği gündemine eklemiştir.[38]

Savaş, iki örgüt arasında işlevsel bir görev paylaşımını güçlendirmiştir. NATO kolektif savunma, caydırıcılık ve yüksek yoğunluklu askerî planlamanın merkezi olmaya devam ederken, AB de yaptırımlar, enerji, finansman, düzenleme, askerî hareketlilik ve savunma sanayii araçlarını kullanmıştır. Bu tamamlayıcılık, AB'nin sahip olduğu farklı politika yetkilerini ortak güvenlik amacıyla seferber etmesine imkân vermiştir. Maurer, Whitman ve Wright'ın "*ortak Avrupa sorumluluğu*" yaklaşımı, AB'nin NATO'nun yerine geçmeden kolektif eylem üretebilmesini açıklamaktadır.[39]

Ancak tamamlayıcılık, stratejik özerkliğin gerçekleştiği anlamına gelmemektedir. Ukrayna'ya sağlanan ileri askerî sistemler, istihbarat, stratejik nakliye ve caydırıcılık büyük ölçüde ABD ve NATO imkânlarına dayanmaktadır. Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya katılması, Avrupa güvenliğinde İttifakın merkezi rolünü daha da pekiştirmiştir. Stratejik özerklik, bu ortamda NATO'dan ayrışma değil, Avrupa'nın ittifak içindeki kapasitesini arttırma ve gerektiğinde kendi tercihlerine göre hareket edebilme yeteneği olarak yeniden tanımlanmıştır.[40]

Bu yeniden tanımlama, norm–çıkar ilişkisini de değiştirir. NATO ile koordinasyon, Ukrayna'nın savunulması ve uluslararası hukuk düzeninin korunması bakımından normatif hedefleri desteklemektedir. Buna karşılık, karar ve kapasite bağımlılığı, AB'nin ABD'nin tercihleri değiştiğinde aynı hedefleri sürdürüp sürdüremeyeceği sorusunu açık bırakmaktadır. Dolayısıyla, AB–NATO iş birliği kısa vadede etkililiği arttırırken, uzun vadede özerklik iddiasının maddi sınırlarını görünür kılmaktadır.

[38] NATO & European Union (2016), "Joint Declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of NATO", 08.07.2016, Erişim Tarihi: 24.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2016/07/08-09/; NATO & European Union (2018), "Joint Declaration on EU–NATO Cooperation", 10.07.2018, Erişim Tarihi: 24.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/07/10/eu-nato-joint-declaration/; NATO & European Union (2023), "Joint Declaration on EU–NATO Cooperation", 10.01.2023, Erişim Tarihi: 24.08.2026, Erişim Adresi: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_210549.htm.

[39] Heidi Maurer & Richard G. Whitman & Nicholas Wright (2023), "The EU and the Invasion of Ukraine", ss. 219–238.

[40] Niklas Helwig (2023), "EU Strategic Autonomy after the Russian Invasion of Ukraine", ss. 57–67.

4.6. 2022 Öncesi ve Sonrası Dönüşümün Karşılaştırılması

Tablo 3. AB dış politikasında süreklilik, hızlanma ve niteliksel değişim

Politika alanı	**2022 öncesi eğilim**	**2022 sonrası değişim**	**Analitik değerlendirme**
Yaptırımlar	2014'ten itibaren hedefli, kademeli ve sektörel tedbirler	Kapsamlı finans, teknoloji, enerji ve dolanmayı önleme rejimi	Ölçek ve maliyette niteliksel artış; muafiyetler uygulama tutarlılığını sınırlıyor
Askerî destek	Ortak AB düzeyinde sınırlı; yardım ağırlıkla ulusal ve ölümcül olmayan nitelikte	EPF üzerinden ölümcül teçhizat ve ortak finansman	Araç setinde niteliksel kırılma; barış normu savunma ve meşru müdafaa üzerinden yeniden yorumlanıyor
Savunma kapasitesi	Muharebe Grupları, 2016 Küresel Strateji ve stratejik özerklik tartışması	Stratejik Pusula, Hızlı Konuşlanma Kapasitesi ve savunma hazırlığı	Önceki eğilimin hızlanması; kapasite–uygulama açığı sürüyor
Enerji	2006 ve 2009 sonrası çeşitlendirme, depolama ve piyasa entegrasyonu; Rus gazının yüksek payı	*REPowerEU*, Rus fosil yakıtlarından aşamalı çıkış ve yeni tedarik ortaklıkları	Siyasi amaç ve bağlayıcılıkta kırılma; yeni bağımlılık ve normatif seçicilik riski
AB–NATO	2016 ve 2018 bildirileriyle artan iş birliği	2023 bildirisi ve belirgin görev paylaşımı	Tamamlayıcılık güçleniyor; ABD ve NATO'ya maddi bağımlılık sürüyor

Tablo 3, savaş sonrasındaki dönüşümün tek biçimli olmadığını göstermektedir. Yaptırımlar, enerji çeşitlendirmesi, savunma iş birliği ve AB–NATO koordinasyonu 2022'den önce başlamış eğilimlerdir. Savaş, bunların hızını, kapsamını ve siyasi önceliğini arttırmıştır.

EPF'nin Ukrayna'ya ölümcül askerî yardım için kullanılması ve Rus enerjisinden çıkışın takvime bağlanması ise araç setinde niteliksel değişim oluşturmuştur. Bu nedenle, "*dönüşüm*", bütün geçmiş politikaların terk edilmesi değil, mevcut kurumsal yolların kriz koşullarında genişletilmesi ve bazı politika tabularının aşılmasıdır.

5. Tartışma

Bulgular, Normatif Güç Avrupa yaklaşımının tamamen geçersizleştiği tezini desteklememektedir. Egemenlik, toprak bütünlüğü, meşru müdafaa ve uluslararası hukuk, AB'nin yaptırım, askerî yardım ve diplomatik desteğini gerekçelendiren ortak çerçeveyi oluşturmuştur. Üye devletlerin Rusya ile farklı ekonomik bağlara ve tehdit algılarına sahip olmalarına rağmen yüksek maliyetli tedbirlerde uzlaşabilmesi, normların yalnızca süsleyici söylem olmadığını göstermektedir. Bosse ile Sjursen ve Rosén'in çalışmalarında vurgulanan normatif uzlaşma, 2014'te oluşan gerekçelerin 2022'de daha sert araçlara taşınmasını açıklamaktadır.[41]

Bununla birlikte, söylemsel süreklilik, politikanın bütün aşamalarında normatif tutarlılık bulunduğu anlamına gelmez. Yaptırımlardaki boru hattı istisnaları, EPF kararlarının bloke edilmesi, Rus gazından çıkarken insan hakları sicili tartışmalı tedarikçilerle ilişkilerin genişletilmesi ve NATO kapasitesine bağımlılık, uygulamanın stratejik ve ulusal çıkarlarla biçimlendiğini göstermektedir. Normatif Güç Avrupa yaklaşımı, bu farklılıkları tek başına açıklamakta yetersiz kalmaktadır.

Realist açıklama, Rusya'nın yarattığı ortak tehdidin üye devletleri daha maliyetli eyleme yönelttiğini ve askerî kapasitenin önemini artırdığını doğru biçimde saptar. Ancak 2022'nin ilk aylarında Fransa ve Almanya gibi büyük üyelerin ulusal tercihlerini yeniden tanımlamakta zorlanması, ortak tepkinin yalnızca en güçlü devletlerin çıkarlarıyla açıklanamayacağını gösterir. Ayrıca, Ukrayna'ya destek, kısa vadeli ekonomik maliyetlere rağmen sürdürülmüş ve uluslararası hukuk gerekçesi ortak kararların merkezinde kalmıştır.[42]

Kurumsalcı açıklama da önemli bir tamamlayıcıdır. 2014 sonrasında oluşan yaptırım prosedürleri, EPF'nin 2021'de kurulmuş olması, Komisyon'un enerji ve ticaret yetkileri ile NATO ile daha önce geliştirilen iş birliği kanalları, 2022'de hızlı eylemin kurumsal

[41] Giselle Bosse (2024), "The EU's Response to the Russian Invasion of Ukraine", ss. 1222–1238; Helene Sjursen & Guri Rosén (2017), "Arguing Sanctions: On the EU's Response to the Crisis in Ukraine", ss. 20–36.
[42] Giselle Bosse (2024), "The EU's Response to the Russian Invasion of Ukraine", ss. 1222–1238; Giselle Bosse (2022), "Values, Rights, and Changing Interests", ", *Contemporary Security Policy*, 43(3), ss. 531–546.

altyapısını sağlamıştır. Başka bir ifadeyle, kriz, boşlukta politika üretmemiş; önceden var olan kurumları yeni amaçlarla genişletmiştir. Bu durum, 2022'yi hem yol bağımlı, hem dönüştürücü kılar.

Çalışmanın bulguları, "*jeostratejik normatif güç*" olarak adlandırılabilecek koşullu bir modele işaret etmektedir. Bu modelde, normlar, AB'nin hangi ihlali sorun olarak tanımladığını ve ortak politikanın meşruiyetini belirler. Stratejik çıkarlar ve maddi kapasite ise, hangi aracın, ne hızla ve hangi istisnalarla uygulanacağını şekillendirir. İki unsur, 3 koşulda tamamlayıcıdır: stratejik araç ilan edilen normun korunmasına doğrudan hizmet ettiğinde, aracın hukuki ve demokratik denetimi bulunduğunda ve maliyetler üyeler arasında kabul edilebilir biçimde paylaşıldığında. Bu koşullar zayıfladığında, stratejik çıkarlar normların seçici uygulanmasına yol açar.

Nissen ve Dreyer'in "*şüpheci liberalizm*" yaklaşımı, AB'nin liberal hedeflerini korurken, güç, dayanıklılık ve bağımlılık yönetimine daha fazla önem vermesini açıklamaktadır. Helwig'in stratejik özerklik değerlendirmesi de, özerkliğin mutlak bağımsızlık değil, karşılıklı bağımlılık içinde ortak eylem kapasitesi olarak okunması gerektiğini göstermektedir.[43] Bu çalışmalarla uyumlu olarak, makalenin bulguları, savaşın AB'yi normatif olmaktan jeopolitik olmaya taşıyan doğrusal bir geçiş yaratmadığını; normatif hedeflerin daha maliyetli güvenlik ve jeoekonomik araçlarla izlenmesini hızlandırdığını ortaya koymaktadır.

Yine de, bu bütünleşmenin kalıcılığı kesin değildir. Kararlar büyük ölçüde kriz koşullarında alınmıştır; oybirliği kuralı, ulusal seçimler, bütçe baskısı ve savaş yorgunluğu ortak politikanın geri döndürülebilirliğini arttırmaktadır. Hızlı Konuşlanma Kapasitesinin operasyonel ilan edilmesi ile fiilen kullanılabilir olması, Rus enerji payının azalması ile yeni tedarik bağımlılıklarının sürdürülebilir biçimde yönetilmesi ve yaptırım paketlerinin kabulü ile etkin uygulanması arasında önemli farklar vardır. Dolayısıyla, dönüşümün ölçütü yalnızca yeni belge ve araçların kabulü değil, bunların zaman içinde uygulanmasıdır.

Sonuç

Bu çalışma, Rusya'nın 2022'de Ukrayna'ya karşı başlattığı geniş çaplı işgalin AB dış politikasında hem süreklilik, hem de değişim ürettiğini göstermektedir. 2006 ve 2009 gaz krizleri enerji dayanıklılığı gündemini, 2014'teki Kırım'ın ilhakı yaptırım rejimini, 2016

[43] Christine Nissen & Jakob Dreyer (2024), "From Optimist to Sceptical Liberalism", *International Affairs*, 100(2), ss. 675–690; Niklas Helwig (2023), "EU Strategic Autonomy after the Russian Invasion of Ukraine", ss. 57–67.

Küresel Stratejisi stratejik özerklik tartışmasını, 2016 ve 2018 AB–NATO bildirileri ise güvenlik iş birliğini savaş öncesinde başlatmıştı. Bu nedenle, 2022, AB'nin jeopolitikleşmesinin başlangıç noktası değildir.

Bununla birlikte, savaş, daha önce kademeli ilerleyen eğilimleri hızlandırmış ve iki alanda niteliksel kırılma yaratmıştır. Birincisi, EPF'nin devam eden bir savaşta ölümcül askerî teçhizatı finanse etmek için kullanılmasıdır. İkincisi, Rus fosil yakıtlarıyla karşılıklı bağımlılığın yönetilmesi yerine bu bağımlılığı sona erdirmeye yönelik ortak ve giderek bağlayıcı bir politika benimsenmesidir. Yaptırımların kapsamı, savunma hazırlığı ve AB–NATO görev paylaşımı da önceki döneme göre belirgin biçimde genişlemiştir.

Normatif Güç Avrupa yaklaşımı, AB'nin neden egemenlik, toprak bütünlüğü ve uluslararası hukuku ortak eylemin meşruiyet temeli yaptığını açıklamaya devam etmektedir. Ancak yaklaşım, normatif söylem ile araç tasarımı ve uygulama arasındaki fark gözetilmeden kullanıldığında AB politikasındaki istisnaları ve güç ilişkilerini görünmez kılmaktadır. Yaptırım muafiyetleri, EPF'deki karar alma tıkanmaları, alternatif enerji tedarikçileriyle değer–çıkar gerilimleri ve NATO'ya devam eden bağımlılık, normatif uyumun seçici ve alana göre değişen bir niteliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Bu nedenle, savaş sonrasındaki AB dış politikası, normatif gücün terk edilmesi olarak değil, normların güvenlik ve jeoekonomik kapasiteyle koşullu biçimde bütünleştiği jeostratejik bir normatif güç modeli olarak değerlendirilmelidir. Bu model, normları dış politikanın yönünü belirleyen fakat uygulamanın bütün sonuçlarını tek başına açıklamayan unsurlar olarak ele almaktadır. Çalışmanın kuramsal katkısı, normatiflik değerlendirmesini söylem, araç ve uygulama düzeylerine ayırarak AB'nin aynı anda hem normatif süreklilik, hem stratejik uyarlama gösterebilmesini açıklamasıdır.

Araştırma, kamuya açık belgelerle ve 5 politika alanıyla sınırlıdır. Gelecek çalışmalar, Konsey içi müzakereleri, ulusal parlamento tartışmalarını, yaptırımların sektör ve toplum düzeyindeki etkilerini ve alternatif enerji ortaklıklarının insan hakları koşullarını karşılaştırmalı vaka çalışmalarıyla inceleyebilir. Savaşın seyri ve transatlantik ilişkilerdeki değişim de AB'nin kriz sırasında geliştirdiği araçların kalıcı kurumsal kapasiteye dönüşüp dönüşmediğini belirleyecektir.

KAYNAKÇA

- Adatepe, Merve & Göçoğlu, Volkan (2025), "Rusya-Ukrayna Savaşında Avrupa Birliğinin Enerji Politikası ve Türkiye: Kamu Politikası Süreci Çerçevesinde Bir Analiz", *TESAM Akademi Dergisi*, 12(1), ss. 243–276.
- Battır, Orhan & Yiğittepe, Levent (2023), "Rusya-Ukrayna Savaşında Yaptırımlar ve Enerji Güvenliği; Karşılıklı Ekonomik Bağımlılıklar Perspektifinden Bir Değerlendirme", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 30(3), ss. 549–573.
- Blackwill, Robert D. & Harris, Jennifer M. (2016), *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bosse, Giselle (2022), "Values, Rights, and Changing Interests: The EU's Response to the War against Ukraine and the Responsibility to Protect Europeans", *Contemporary Security Policy*, 43(3), ss. 531–546.
- Bosse, Giselle (2024), "The EU's Response to the Russian Invasion of Ukraine: Invoking Norms and Values in Times of Fundamental Rupture", *Journal of Common Market Studies*, 62(5), ss. 1222–1238.
- Bowen, Glenn A. (2009), "Document Analysis as a Qualitative Research Method", *Qualitative Research Journal*, 9(2), ss. 27–40.
- Bretherton, Charlotte & Vogler, John (2006), *The European Union as a Global Actor*, 2. Baskı, Londra: Routledge.
- Casier, Tom (2023), "The EU and Russia: The War That Changed Everything", *Journal of Common Market Studies*, 61(S1), ss. 31–44.
- Council of the European Union (2009), "Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit", 07.05.2009, Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/media/31797/2009_eap_declaration.pdf.
- Council of the European Union (2021), "Council Decision (CFSP) 2021/509 Establishing a European Peace Facility", 22.03.2021, Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2021/509/oj.
- Council of the European Union (2022/a), "A Strategic Compass for Security and Defence", 21.03.2022, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf.
- Council of the European Union (2022/b), "Council Decision (CFSP) 2022/338 on an Assistance Measure under the European Peace Facility for the Supply to the Ukrainian Armed Forces of Military Equipment", 28.02.2022, Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2022/338/oj.
- Council of the European Union (2024/a), "Ukraine Assistance Fund: Council Allocates €5 Billion under the European Peace Facility", 18.03.2024, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/03/18/ukraine-assistance-fund-council-allocates-5-billion-under-the-european-peace-facility-to-support-ukraine-militarily/.
- Council of the European Union (2024/b), "Council Decision (CFSP) 2024/1471 on the Allocation of the Amounts of the Financial Contribution Paid to the European Peace Facility pursuant to Decision (CFSP) 2024/1470", 21.05.2024, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2024/1471/oj/eng.

- Council of the European Union (2025), "A Strategic Compass for Security and Defence", Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/strategic-compass/.
- Council of the European Union (2026/a), "Russia's War against Ukraine: EU Sanctions", 23.07.2026, Erişim Tarihi: 21.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia/.
- Council of the European Union (2026/b), "EU Military Support for Ukraine", Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/military-support-ukraine/.
- Council of the European Union (2026/c), "EU Sanctions against Russia: Questions and Answers", Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia-explained/.
- Council of the European Union (2026/d), "Timeline – EU Sanctions against Russia", Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia/timeline-sanctions-against-russia/.
- Dinçer, Melih (2023), "Asimetrik Karşılıklı Bağımlılık Çerçevesinde Avrupa Birliği-Rusya Enerji İlişkilerinin Analizi: Ukrayna–Rusya Savaşı'nın AB Enerji Politikası Üzerindeki Etkisi", *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), ss. 394–433.
- Duchêne, François (1972), "Europe's Role in World Peace", içinde (editör: Richard Mayne) *Europe Tomorrow: Sixteen Europeans Look Ahead*, Londra: Fontana, ss. 32–47.
- European Commission (2004), "European Neighbourhood Policy Strategy Paper", COM(2004) 373 final, 12.05.2004, Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52004DC0373.
- European Commission (2022/a), "REPowerEU Plan", COM(2022) 230 final, 18.05.2022, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2022:230:FIN.
- European Commission (2022/b), "EU and Azerbaijan Enhance Bilateral Relations, Including Energy Cooperation", 18.07.2022, Erişim Tarihi: 24.08.2026, Erişim Adresi: https://enlargement.ec.europa.eu/news/eu-and-azerbaijan-enhance-bilateral-relations-including-energy-cooperation-2022-07-18_en.
- European Commission (2025), "Roadmap towards Ending Russian Energy Imports", COM(2025) 440 final, 06.05.2025, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0440.
- European Commission (2026), "REPowerEU Four Years On", Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://energy.ec.europa.eu/strategy/repowereu-phase-out-russian-energy-imports/repowereu-4-years_en.
- European Council (2022), "European Council Conclusions on Russia's Unprovoked and Unjustified Military Aggression against Ukraine", 24.02.2022, Erişim Tarihi: 20.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/02/24/european-council-conclusions-24-february-2022/.

- European External Action Service (2016), *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe – A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, Brüksel, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf.
- European Parliamentary Research Service (2025), *European Peace Facility – For Ukraine, but Not Only*, Brüksel: European Parliament, Erişim Tarihi: 23.08.2026, Erişim Adresi: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/772833/EPRS_BRI%282025%29772833_EN.pdf.
- European Union (1997), "Agreement on Partnership and Cooperation between the European Communities and the Russian Federation", *Official Journal of the European Communities*, L 327, 28.11.1997, Erişim Tarihi: 21.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:21997A1128(01).
- European Union (1998), "Partnership and Cooperation Agreement between the European Communities and Ukraine", 01.03.1998, Erişim Tarihi: 21.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/treaties-agreements/agreement/?id=1994019.
- European Union (2014), "Association Agreement between the European Union and Ukraine", *Official Journal of the European Union*, L 161, 29.05.2014, Erişim Tarihi: 22.08.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_internation/2014/295/oj/eng.
- Fabbrini, Federico (2023), "Funding the War in Ukraine: The European Peace Facility, the Macro-Financial Assistance Instrument, and the Slow Rise of an EU Fiscal Capacity", *Politics and Governance*, 11(4), ss. 52–61.
- Gündoğdu, Emre & Gündoğdu, Burçin Çakır (2023), "Avrupa Birliği Enerji Güvenliğinin 2022 Ukrayna Krizi Bağlamında Analizi", *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 31(2), ss. 133–159.
- Helwig, Niklas (2023), "EU Strategic Autonomy after the Russian Invasion of Ukraine: Europe's Capacity to Act in Times of War", *Journal of Common Market Studies*, 61(S1), ss. 57–67.
- Hyde-Price, Adrian (2006), "Normative Power Europe: A Realist Critique", *Journal of European Public Policy*, 13(2), ss. 217–234.
- Johansson-Nogués, Elisabeth & Leso, Francesca (2025), "Geopolitical EU? The EU's Wartime Assistance to Ukraine", *Journal of Common Market Studies*, 63(1), ss. 127–142.
- Kesici, Gülnaz Ece (2022), "Rusya–Ukrayna Savaşı'nın AB'nin Enerji Politikalarına Yansıması", *EURO Politika*, 15, ss. 46–54.
- Manners, Ian (2002), "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?", *Journal of Common Market Studies*, 40(2), ss. 235–258.
- Maurer, Heidi & Whitman, Richard G. & Wright, Nicholas (2023), "The EU and the Invasion of Ukraine: A Collective Responsibility to Act?", *International Affairs*, 99(1), ss. 219–238.

- Meissner, Katharina & Graziani, Chiara (2023), "The Transformation and Design of EU Restrictive Measures against Russia", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 377–394.
- NATO & European Union (2016), "Joint Declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of NATO", 08.07.2016, Erişim Tarihi: 24.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2016/07/08-09/.
- NATO & European Union (2018), "Joint Declaration on EU–NATO Cooperation", 10.07.2018, Erişim Tarihi: 24.08.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/07/10/eu-nato-joint-declaration/.
- NATO & European Union (2023), "Joint Declaration on EU–NATO Cooperation", 10.01.2023, Erişim Tarihi: 24.08.2026, Erişim Adresi: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_210549.htm.
- Nissen, Christine & Dreyer, Jakob (2024), "From Optimist to Sceptical Liberalism: Reforging European Union Foreign Policy amid Crises", *International Affairs*, 100(2), ss. 675–690.
- Noutcheva, Gergana & Zarembo, Kateryna (2025), "Normative Power at Its Unlikeliest: EU Democratic Norms and Security Service Reform in Ukraine", *Cooperation and Conflict*, 60(3), ss. 504–523.
- Nye, Joseph S., Jr. (2004), *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: PublicAffairs.
- Pardo Sauvageot, Eric (2020), "Between Russia as Producer and Ukraine as a Transit Country: EU Dilemma of Interdependence and Energy Security", *Energy Policy*, 145, 111699.
- Raik, Kristi & Blockmans, Steven & Osypchuk, Anna & Suslov, Anton (2024), "EU Policy towards Ukraine: Entering Geopolitical Competition over European Order", *The International Spectator*, 59(1), ss. 39–58.
- Riddervold, Marianne & Rieker, Pernille (2024), "Finally Coming of Age? EU Foreign and Security Policy after Ukraine", *European Security*, 33(3), ss. 497–516.
- Rodríguez-Fernández, Laura & Fernández Carvajal, Ana Belén & Ruiz-Gómez, Luis Manuel (2020), "Evolution of European Union's Energy Security in Gas Supply during Russia–Ukraine Gas Crises 2006–2009", *Energy Strategy Reviews*, 30, 100518.
- Siddi, Marco (2020), "Theorising Conflict and Cooperation in EU–Russia Energy Relations: Ideas, Identities and Material Factors in the Nord Stream 2 Debate", *East European Politics*, 36(4), ss. 544–563.
- Sjursen, Helene & Rosén, Guri (2017), "Arguing Sanctions: On the EU's Response to the Crisis in Ukraine", *Journal of Common Market Studies*, 55(1), ss. 20–36.
- Smith, Karen E. (2014), *European Union Foreign Policy in a Changing World*, 3. Baskı, Cambridge: Polity Press.
- Tocci, Nathalie (2017), *Framing the EU Global Strategy: A Stronger Europe in a Fragile World*, Londra: Palgrave Macmillan.

- Toje, Asle (2008), "The Consensus–Expectations Gap: Explaining Europe's Ineffective Foreign Policy", *Security Dialogue,* 39(1), ss. 121–141.
- Vezzoni, Rubén (2023), "Green Growth for Whom, How and Why? The REPowerEU Plan and the Inconsistencies of European Union Energy Policy", *Energy Research & Social Science,* 101, 103134.